Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 15 april 2021 *

[Text rättad genom beslut av den 12 maj 2021]

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Erkännande och verkställighet av domar i fråga om underhållsskyldighet – Förordning (EG) nr 4/2009 – Tillämpning i tiden – Artikel 75 – Domar som meddelats i en medlemsstat innan statens anslutning till Europeiska unionen”

I mål C-729/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Court of Appeal in Northern Ireland (Appellationsdomstolen för Nordirland, Förenade kungariket) genom beslut av den 2 september 2019, som inkom till domstolen den 2 oktober 2019, i målet

**TKF**

mot

**Department of Justice for Northern Ireland,**

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Prechal samt domarna N. Wahl, F. Biltgen, L.S. Rossi (referent) och J. Passer,

generaladvokat: G. Hogan,

justitiesekreterare: handläggaren C. Strömholm,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 14 oktober 2020,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– [I rättad lydelse enligt beslut av den 12 maj 2021] TKF, genom R. Lavery, QC, C. McGarrity, solicitor, och M. McGowan, Barrister,

– [I rättad lydelse enligt beslut av den 12 maj 2021] Department of Justice for Northern Ireland, genom K. Brown, i egenskap av ombud, biträdd av T. McGleenan, QC, och av L. McMahon, Barrister,

* Rättegångsspråk: engelska.

– [I rättad lydelse enligt beslut av den 12 maj 2021] Polens regering, genom S. Żyrek, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom M. Wilderspin, i egenskap av ombud,

och efter att den 12 november 2020 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 75 i rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (EUT L 7, 2009, s. 1, och rättelser i EUT L 131, 2011, s. 26 och EUT L 8, 2013, s. 19).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan den polske medborgaren TKF och Department of Justice for Northern Ireland (justitieministeriet i Nordirland), i egenskap av centralmyndighet med ansvar för att uppfylla de skyldigheter som följer av förordningen, angående erkännande och verkställighet i Förenade kungariket av domar i fråga om underhållsskyldighet som meddelats i Polen före den sistnämnda statens anslutning till Europeiska unionen.

### Tillämpliga bestämmelser

#### *Unionsrätt*

*Förordning nr 44/2001*

3 I artikel 66 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (EGT L 12, 2001, s. 1), som ingår i kapitel VI i förordningen, med rubriken ”Övergångsbestämmelser”, föreskrivs följande:

”1. Bestämmelserna i denna förordning skall tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts och på officiella handlingar (actes authentiques) som har upprättats eller registrerats efter förordningens ikraftträdande.

2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes innan förordningen trädde i kraft skall dock domar som meddelas efter denna tidpunkt erkännas och verkställas enligt kapitel III,

a) om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes efter [ikraftträdandet av konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, undertecknad i Bryssel den 27 september 1968 (EGT L 299, 1972, s. 32)] eller [Luganokonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, undertecknad i Lugano den 16 september 1988 (EGT L 319, 1988, s. 9)] både i ursprungsmedlemsstaten och i den medlemsstat där verkställighet begärs,

b) i alla andra fall om domstolens behörighet grundade sig på bestämmelser som överensstämde med bestämmelserna antingen i kapitel II eller i en konvention som ingåtts mellan ursprungsmedlemsstaten och den stat där verkställighet begärs och som gällde när förfarandena inleddes.”

*Förordning nr 4/2009*

4 I skälen 31, 44 och 47 i förordning nr 4/2009 anges följande:

”(31) För att underlätta gränsöverskridande indrivning av underhållsbidrag, bör det införas ett system för samarbete mellan de centralmyndigheter som utses av medlemsstaterna. Dessa myndigheter bör bistå underhållsskyldiga och underhållsberättigade med att hävda sina rättigheter i en annan medlemsstat, genom att ge in ansökningar om erkännande, verkställbarhetsförklaring och verkställighet av befintliga domar, ändring av sådana domar eller erhållande av en dom. De bör även utbyta information för att i nödvändig omfattning lokalisera underhållsskyldiga och underhållsberättigade och fastställa storleken på deras inkomster och tillgångar. De bör även samarbeta med varandra genom allmänt informationsutbyte, och främja samarbetet mellan behöriga myndigheter i sina medlemsstater.

…

(44) Denna förordning bör ändra [förordning nr 44/2001] genom att ersätta bestämmelserna om underhållsskyldighet i den förordningen. Med förbehåll för övergångsbestämmelserna i den här förordningen bör medlemsstaterna, när det gäller underhållsskyldighet, tillämpa bestämmelserna i den här förordningen om domstols behörighet, verkställbarhet och verkställighet av domar och om rättshjälp i stället för bestämmelserna i [förordning nr 44/2001], från och med den dag då denna förordning blir tillämplig.

…

(47) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i protokollet om Förenade kungarikets och Irlands ställning, fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, deltar Förenade kungariket inte i antagandet av denna förordning, som inte är bindande för eller tillämplig i Förenade kungariket. Detta ska dock inte påverka möjligheten för Förenade kungariket att, i enlighet med artikel 4 i protokollet, meddela sin avsikt att godta denna förordning efter antagandet.”

5 I artikel 1 i förordning nr 4/2009, med rubriken ”Tillämpningsområde”, föreskrivs följande i punkt 2:

”I denna förordning avses med medlemsstat alla medlemsstater som omfattas av förordningen.”

6 Artikel 2.1 i samma förordning, med rubriken ”Definitioner”, har följande lydelse:

”I denna förordning avses med:

1) *dom*: varje avgörande angående underhållsskyldighet som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, oavsett dess rubricering, såsom dom, beslut eller förordnande om verkställighet, liksom domstolstjänstemans beslut om fastställande av rättegångskostnader. Vid tillämpning av kapitlen VII och VIII avses med begreppet dom även en dom angående underhållsskyldighet som meddelats i en tredjestat.

…

4) *ursprungsmedlemsstat*: den medlemsstat där domen har meddelats ….

5) *verkställande medlemsstat*: den medlemsstat där verkställighet av domen … begärs.

6) *begärande medlemsstat*: den medlemsstat vars centralmyndighet översänder en ansökan i enlighet med kapitel VII.

7) *anmodad medlemsstat*: den medlemsstat vars centralmyndighet mottar en ansökan i enlighet med kapitel VII.

…”

7 Kapitel IV i förordningen har rubriken ”Erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar” och består av tre avsnitt. Enligt artikel 16 i förordningen ska avsnitt 1, som omfattar artiklarna 17–22 i förordningen, tillämpas på domar meddelade i en medlemsstat som är bunden av Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (nedan kallat Haagprotokollet). Avsnitt 2, som omfattar artiklarna 23–38 i förordningen, ska tillämpas på domar meddelade i en medlemsstat som inte är bunden av detta protokoll. Avsnitt 3, som omfattar artiklarna 39–43 i förordningen, innehåller bestämmelser som ska tillämpas på alla domar.

8 Artikel 23.1 i samma förordning har följande lydelse:

”En dom som har meddelats i en medlemsstat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll ska erkännas i övriga medlemsstaten utan att det krävs något särskilt förfarande.”

9 I artikel 24 i förordning nr 4/2009, som har rubriken ”Skäl för att vägra erkännande”, föreskrivs följande:

”En dom ska inte erkännas om

a) ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den medlemsstat där domen görs gällande. Prövningen av ordre public ska inte tillämpas på behörighetsreglerna,

b) det är en tredskodom eller en annan dom som har meddelats mot en utebliven svarande och svaranden inte har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräcklig tid och på ett lämpligt sätt för att kunna förbereda sitt svaromål, såvida inte svaranden haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta,

…”

10 Artikel 26 i förordningen, med rubriken ”Verkställbarhet”, har följande lydelse:

”En dom som har meddelats i en medlemsstat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll och som är verkställbar i den medlemsstaten, ska verkställas i en annan medlemsstat sedan domen, på ansökan av part, har förklarats vara verkställbar där.”

11 Kapitel VII i förordning nr 4/2009 innehåller bestämmelser om samarbete mellan centralmyndigheter. Dessa bestämmelser återfinns i artiklarna 49–63 i förordningen.

12 I artikel 51.1 i förordningen föreskrivs följande:

”1. Centralmyndigheter ska vara behjälpliga i samband med ansökningar enligt artikel 56. De ska särskilt

a) vidarebefordra och ta emot sådana ansökningar,

b) inleda eller underlätta inledandet av förfaranden vad gäller sådana ansökningar.”

13 I artikel 55 i förordning nr 4/2009, med rubriken ”Ansökan genom centralmyndigheterna”, föreskrivs följande:

”En ansökan enligt detta kapitel ska göras genom centralmyndigheten i den medlemsstat där sökanden är bosatt till centralmyndigheten i den anmodade medlemsstaten.”

14 Artikel 56.1 och 56.2 i nämnda förordning har följande lydelse:

”1. En underhållsberättigad som vill att underhåll ska drivas in enligt denna förordning kan göra följande ansökningar:

a) Erkännande eller erkännande och verkställbarhetsförklaring av en dom.

b) Verkställighet av en dom som meddelats eller erkänts i den anmodade medlemsstaten.

c) Erhållande av en dom i den anmodade medlemsstaten, om det inte finns någon tidigare dom, inklusive i förekommande fall fastställande av föräldraskap.

d) Erhållande av en dom i den anmodade medlemsstaten, om en dom som meddelats i en annan stat än den anmodade medlemsstaten inte kan erkännas och förklaras verkställbar.

e) Ändring av en dom som meddelats i den anmodade medlemsstaten.

f) Ändring av en dom som meddelats i en annan stat än den anmodade medlemsstaten.

2. En underhållsskyldig mot vilken det finns en dom om underhållsskyldighet kan göra följande ansökningar:

a) Erkännande av en dom som leder till uppskjutande eller begränsning av verkställigheten av en tidigare dom i den anmodade medlemsstaten.

b) Ändring av en dom som meddelats i den anmodade medlemsstaten.

c) Ändring av en dom som meddelats i en annan stat än den anmodade medlemsstaten.”

15 Artikel 75 i förordningen, som har rubriken ”Övergångsbestämmelser” och som ingår i kapitel IX med rubriken ”Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser”, har följande lydelse:

”1. Om inte annat följer av punkterna 2 och 3 ska bestämmelserna i denna förordning endast tillämpas på förfaranden som har inletts, förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts och på officiella handlingar som fastställts från och med den dag då denna förordning börjar tillämpas.

2. Kapitel IV avsnitt 2 och 3 ska tillämpas

a) på domar som meddelats i medlemsstaterna före den dag då denna förordning börjar tillämpas, när erkännande och verkställbarhetsförklaring begärs från och med den dagen,

b) på domar som meddelas från och med den dag då denna förordning börjar tillämpas till följd av förfaranden som inletts före den dagen,

i den utsträckning som dessa domar i fråga om erkännande och verkställighet omfattas av tillämpningsområdet för förordning (EG) nr 44/2001.

…

3. Kapitel VII om samarbete mellan centralmyndigheter ska tillämpas på framställningar och ansökningar som centralmyndigheten tar emot från och med den dag då denna förordning börjar tillämpas.”

16 Artikel 76 i samma förordning, med rubriken ”Ikraftträdande”, har följande lydelse:

”Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artiklarna 2.2, 47.3, 71, 72 och 73 ska tillämpas från och med den 18 september 2010.

Denna förordning ska tillämpas från och med den 18 juni 2011, med undantag för de bestämmelser som avses i andra stycket, under förutsättning att 2007 års Haagprotokoll tillämpas i gemenskapen vid den tidpunkten. I annat fall ska denna förordning tillämpas från och med dagen för tillämpningen av det protokollet i gemenskapen.

…”

*Beslut 2009/451/EG*

17 Med tillämpning av artikel 2 i kommissionens beslut 2009/451/EG av den 8 juni 2009 om Förenade kungarikets avsikt att godta förordning nr 4/2009 (EUT L 149, 2009, s. 73), trädde denna förordning i kraft i Förenade kungariket den 1 juli 2009.

*Beslut 2009/941/EG*

18 I enlighet med artikel 4.1 i rådets beslut 2009/941/EG av den 30 november 2009 om Europeiska gemenskapens ingående av Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (EUT L 331, 2009, s. 17), ska bestämmelserna i detta protokoll tillämpas provisoriskt inom unionen från och med den 18 juni 2011.

***Lagstiftningen i Förenade kungariket***

19 Förordning nr 4/2009 genomfördes i Förenade kungariket (inklusive i Nordirland) genom Civil jurisdictions and Judgments (Maintenance) Regulations (SI 2011/1484) (2011 års lag nr 1484 om domstolar och civilrättsliga domar (underhållsskyldighet)).

20 I artikel 4.1A i Magistrates’ Courts (Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982) Rules (Northern Ireland) 1986 [1986 års förordning om förstainstansdomstolar (1986 års lag om domstolar och civilrättsliga domar i Nordirland)] föreskrivs följande:

”När en justitiesekreterare vid Magistrates ’Court for the Petty Sessions (förstainstansdomstol) mottar en ansökan med stöd av artikel 26 i [förordning nr 4/2009] om registrering, för verkställighet, av en dom om underhållsskyldighet som har meddelats i en annan stat som avses i denna förordning men inte Förenade kungariket, ska vederbörande, om inte annat följer av artikel 24 i nämnda förordning och punkterna 3 och 4 i förevarande artikel, registrera detta avgörande vid denna domstol genom att skriva in ett protokoll eller en anteckning i ett protokoll.”

**Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna**

21 TKF och AKF, som båda är polska medborgare, gifte sig i Polen år 1991. De har två söner.

22 Den 1 april 1999 meddelade en polsk domstol ett avgörande om underhållsskyldighet i vilket TKF ålades att betala underhåll till AKF.

23 I december 2002 inleddes nya underhållsförfaranden vid polsk domstol. Dessa förfaranden ledde till antagandet av nya livsmedelsbeslut, daterade den 14 februari 2003, vilka medförde ändringar i det ursprungliga beslutet.

24 Äktenskapet mellan TKF och AKF upplöstes under år 2004. I augusti 2006 kom TKF till Nordirland, där han sedan dess är bosatt.

25 Genom beslut av den 24 oktober 2013 och den 15 augusti 2014 (nedan kallade registreringbesluten), registrerade en justitiesekreterare vid Magistrates' Court for the Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey (Förstainstansdomstolen för distriktet Belfast och Newtownabbey, Förenade kungariket) de två domarna i fråga om underhållsskyldighet som meddelats av den polska domstolen den 14 februari 2003, och förklarade dem verkställbara. Registreringsbesluten fattades i enlighet med artikel 75 i förordning nr 4/2009. I dessa beslut angavs även att de registrerade domarna var verkställbara inom ramen för bestämmelserna i avsnitt 2 i kapitel IV i samma förordning.

26 TKF överklagade registreringsbesluten till High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division (Överdomstolen, avdelningen Queen's Bench, Nordirland, Förenade kungariket). Till stöd för sitt överklagande gjorde han i huvudsak gällande att eftersom Republiken Polen inte var en medlemsstat när de aktuella domarna i fråga om underhåll meddelades, var avsnitt 2 i kapitel IV i förordningen inte tillämpligt i förevarande fall. Han gjorde även gällande att artiklarna 23 och 26 inte var tillämpliga på polska domstolars domar och att dessa domar under alla omständigheter inte var förenliga med artikel 24 i förordning nr 4/2009, eftersom det inte fanns något bevis för att TFK kände till, deltog eller företräddes i förfarandena i fråga.

27 Hans talan ogillades av High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division (Överdomstolen, avdelningen Queen's Bench, Nordirland) på den grunden att förordning nr 4/2009 inte innehåller någon bestämmelse som begränsar dess tillämpning i tiden till endast sådana domar i fråga om underhåll som meddelats i en medlemsstat efter dagen för dess anslutning till EU. Den domstolen fann dessutom att även om artikel 75.2 i förordning nr 4/2009 inte var tillämplig, skulle kapitel VII i denna förordning vara tillämplig på omständigheterna i det aktuella målet enligt artikel 75.3, eftersom Republiken Polen är part i Haagprotokollet. Nämnda domstol fann därför att den polska domstolens domar hade registrerats och verkställts korrekt enligt detta kapitel.

28 TKF överklagade denna dom till den hänskjutande domstolen, som hyser tvivel om dels huruvida förordning nr 4/2009 är tillämplig på domar i fråga om underhåll som meddelats i Polen före Polens anslutning till EU, dels huruvida Magistrates' Court for the Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey (Förstainstansdomstolen vid distriktet Belfast och Newtownabbey) var behörig att registrera de aktuella domarna med stöd av artikel 75 i denna förordning.

29 Mot denna bakgrund beslutade Court of Appeal in Northern Ireland (Appellationsdomstolen i Nordirland, Förenade kungariket) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Ska artikel 75.2 i förordning (EG) nr 4/2009 tolkas så att den endast är tillämplig på 'domar' som meddelats i stater som var medlemsstater i unionen när dessa domar meddelades?

2) Med hänsyn till att [Republiken] Polen nu är en medlemsstat i den Europeiska unionen och bunden av Haagprotokollet, kan avgöranden om underhållsskyldighet som meddelats av en polsk domstol år 1999 och 2003, det vill säga innan Polen blev en medlemsstat i den Europeiska unionen, nu registreras och verkställas i en annan EU-medlemsstat i enlighet med någon del av förordning nr 4/2009, och särskilt

a) i enlighet med artikel 75.3 och artikel 56 i förordning nr 4/2009,
b) i enlighet med artikel 75.2 och avsnitt 2 i kapitel IV i förordning nr 4/2009,
c) i enlighet med artikel 75.2 a och avsnitt 3 i kapitel IV i förordning nr 4/2009,
d) i enlighet med några andra artiklar i förordning nr 4/2009?”

## Prövning av tolkningsfrågorna

### *Den första frågan*

30 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 75.2 a i förordning nr 4/2009 ska tolkas så, att den endast är tillämplig på domar som meddelats av de nationella domstolarna i medlemsstater som redan var medlemmar i unionen vid tidpunkten för meddelandet av dessa domar.

31 Domstolen erinrar inledningsvis om att unionslagstiftaren genom förordning nr 4/2009 avsåg att ersätta bestämmelserna om underhållsskyldighet i förordning nr 44/2001 med bestämmelser som, med tanke på de särskilda krav på skyndsamhet som gäller vid obetalda underhållsbidrag, underlättar förfarandet vid den verkställande domstolen och därmed gör förfarandet snabbare (dom av den 4 juni 2020, FX (Invändning mot verkställighet av en fordran på underhållsbidrag), C-41/19, EU:C:2020:425, punkt 32).

32 Såsom domstolen har slagit fast utgör förordning nr 4/2009 *lex specialis* i fråga om bland annat behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar inom det specifika området underhållsskyldighet (dom av den 4 juni 2020, FX (Invändning mot verkställighet av en fordran på underhållsbidrag), C-41/19, EU:C:2020:425, punkt 33).

33 Vad särskilt gäller artikel 75 i förordningen, med rubriken ”Övergångsbestämmelser”, föreskrivs i punkt 1 att förordningen som huvudregel endast tillämpas på förfaranden som har inletts, förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts och på officiella handlingar som fastställts efter det att förordningen började tillämpas.

34 Med avvikelse från denna huvudregel ska emellertid avsnitten 2 och 3 i kapitel IV i förordning nr 4/2009, enligt artikel 75.2, tillämpas på vissa domar som meddelats och förfaranden som inletts före den dag då förordningen började tillämpas.

35 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att de domar i fråga om underhållsskyldighet som är aktuella i det nationella målet, vars registrering och verkställande i Förenade kungariket har bestritts, meddelades i Polen den 14 februari 2003, det vill säga innan förordning nr 4/2009 trädde i kraft. Såsom framgår av artikel 76 tredje stycket i förordningen ska förordningen, med undantag för de bestämmelser som avses i artikel 76 andra stycket, tillämpas från och med den 18 juni 2011, under förutsättning att Haagprotokollet tillämpas i unionen vid den tidpunkten. Enligt artikel 4 i beslut 2009/941 var detta protokoll tillämpligt i unionen den 18 juni 2011.

36 Dessa avgöranden har däremot registrerats och förklarats vara verkställbara i Nordirland genom beslut av den 24 oktober 2013 och den 15 augusti 2014, vilket innebär att det är sannolikt att ansökan om erkännande och verkställbarhetsförklaring av dessa domar har begärts efter den dag då förordning nr 4/2009 började tillämpas, vilket det emellertid ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.

37 Med detta förbehåll är det således det fall som avses i artikel 75.2 a i denna förordning som i princip förefaller relevant i förevarande mål, eftersom det avser domar som meddelats i medlemsstaterna före den dag då nämnda förordning började tillämpas, när erkännande och verkställighetsförklaring begärs efter den dagen.

38 Det ska emellertid erinras om att Republiken Polen anslöt sig till unionen den 1 maj 2004, det vill säga efter det att var och en av dessa domar i fråga om underhållsskyldighet meddelades, men innan ansökan om erkännande och verkställighet av samma domar gjordes.

39 I detta sammanhang ska det således fastställas huruvida artikel 75.2 a i förordning nr 4/2009 endast kan tillämpas på domar i fråga om underhållsskyldighet som meddelats i stater som redan var medlemmar i unionen den dag då dessa domar meddelades, eller om denna bestämmelse även kan tillämpas på domar som meddelats före den dag då förordningen började tillämpas i en medlemsstat som inte blev medlem i unionen förrän efter det att dessa domar meddelades.

40 Enligt domstolens fasta praxis ska vid tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (dom av den 12 november 2014, L, C-656/13, EU:C:2014:2364, punkt 38)

41 Vad gäller lydelsen av artikel 75.2 a i förordning nr 4/2009 ska det påpekas att den hänvisar till domar ”som meddelats i medlemsstaterna”.

42 Enligt artikel 2.1 led 1 första meningen i förordningen avses med ”dom” varje avgörande angående underhållsskyldighet som har meddelats av en domstol ”i en medlemsstat”.

43 Såsom kommissionen har påpekat ger dessa två bestämmelsers sammantagna lydelse emellertid inte i sig utrymme för en tolkning enligt vilken en dom, i den mening som avses i den förstnämnda av dessa bestämmelser, måste ha meddelats av en domstol i en stat som vid den tidpunkt då denna dom meddelades redan var medlem i unionen. Även om det framgår av en sådan lydelse, att det vid den tidpunkt då erkännandet eller verkställigheten av en dom ska kunna konstateras att domen meddelats i en stat som vid denna tidpunkt är en unionsmedlemsstat, innebär lydelsen däremot inte att denna stat nödvändigtvis måste ha varit en medlemsstat vid den tidpunkt då den berörda domen meddelades.

44 Hänsyn ska emellertid även tas till det sammanhang i vilket artikel 75.2 a i förordning nr 4/2009 ingår och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som den ingår i.

45 I detta avseende framgår det av skäl 44 i förordning nr 4/2009 att övergångsbestämmelserna i artikel 75 i denna förordning syftar till att säkerställa övergången från den ordning som föreskrivs i förordning nr 44/2001 i fråga om underhållsskyldighet till den ordning som föreskrivs i förordning nr 4/2009, och därmed göra det möjligt att erkänna och verkställa domar som meddelats enligt förordning nr 44/2001.

46 Det framgår dessutom av artikel 75.2 första stycket i förordning nr 4/2009 att artikel 75.2 a i denna förordning endast är tillämplig under förutsättning att de domar som den avser omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 vad gäller erkännande och verkställighet.

47 Det framgår av artikel 66.1 i förordning nr 44/2001 att bestämmelserna i denna förordning endast tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts efter förordningens ikraftträdande. Denna princip reglerar likaväl frågan avseende domstols behörighet som bestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar (dom av den 21 juni 2012, Wolf Naturprodukte, C-514/10, EU:C:2012:367, punkt 21).

48 I artikel 66.2 a i förordning nr 44/2001 föreskrivs emellertid att med avvikelse från nämnda princip ska förordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar tillämpas på domar som har meddelats efter det att förordningen trädde i kraft till följd av förfaranden som inletts i ursprungsmedlemsstaten före denna tidpunkt, när talan har väckts efter det att Brysselkonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, eller Luganokonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (nedan kallad Luganokonventionen) har trätt i kraft i både ursprungsmedlemsstaten och den anmodade medlemsstaten.

49 I detta avseende har domstolen redan slagit fast att en förutsättning för att förordning nr 44/2001 ska vara tillämplig vid erkännande och verkställighet av domar är att den, vid den tidpunkt då domen meddelades, trätt i kraft både i ursprungsmedlemsstaten, det vill säga den stat i vilken domen har meddelats, och i den medlemsstat där domen görs gällande, det vill säga den stat där erkännandet och verkställigheten söks (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 juni 2012, Wolf Naturprodukte, C-514/10, EU:C:2012:367, punkt 34).

50 Härav följer att domar i fråga om underhållsskyldighet vilka har meddelats av en domstol i en stat som vid den tidpunkt då dessa domar meddelades ännu inte var medlem i unionen och i vilken förordning nr 44/2001 således ännu inte hade trätt i kraft, inte omfattas av tillämpningsområdet för denna förordning.

51 I ett sådant fall saknar det betydelse huruvida de rättsliga förfaranden som ledde fram till att dessa domar meddelades inleddes efter det att Luganokonventionen trätt i kraft i den berörda staten, eftersom förordning nr 44/2001 ännu inte trätt i kraft i en den staten vid den tidpunkt då nämnda domar meddelades.

52 Mot bakgrund av det ovan anförda omfattas sådana domar inte heller av tillämpningsområdet för övergångsbestämmelsen i artikel 75.2 a i förordning nr 4/2009.

53 Eftersom domar som meddelats i stater som inte var medlemmar i unionen inte omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001, ska de inte heller omfattas av övergångsbestämmelserna i artikel 75 i förordning nr 4/2009, vars syfte, såsom det erinrats om i punkt 45 ovan, är att säkerställa erkännande och verkställighet av domar som meddelats enligt den förstnämnda förordningen.

54 En sådan tolkning av artikel 75.2 a i förordning nr 4/2009 är även förenlig med principen enligt vilken en bestämmelse, såsom den nämnda bestämmelsen, som utgör ett undantag från en huvudregel, såsom konstaterats i punkt 34 i förevarande dom, ska tolkas restriktivt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 november 2007, Granberg, C-330/05, EU:C:2007:679, punkt 30 och där angiven rättspraxis).

55 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande: Artikel 75.2 a i förordning nr 4/2009 ska tolkas så, att den endast är tillämplig på domar som meddelats av nationella domstolar i medlemsstater som redan var medlemmar i unionen vid den tidpunkt då dessa domar meddelades.

### *Den andra frågan*

56 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida förordning nr 4/2009 ska tolkas så, att det enligt artikel 75 i förordningen, eller någon annan bestämmelse i denna förordning, är möjligt att domar i fråga om underhållsskyldighet, som meddelats i en stat före denna stats anslutning till unionen och före den dag då denna förordning började tillämpas, kan erkännas och verkställas i en annan medlemsstat efter det att den förstnämnda staten anslöt sig till unionen.

57 Domstolen erinrar inledningsvis om att det i artikel 75.1 i förordning nr 4/2009, såsom har påpekats i punkt 33 i förevarande dom, föreskrivs att förordningen som huvudregel endast tillämpas på förfaranden som har inletts, förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts och på officiella handlingar som fastställts efter det att förordningen började tillämpas.

58 De enda undantagen till denna regel har uttryckligen reglerats av unionslagstiftaren i artikel 75.2 och 75.3 i förordning nr 4/2009.

59 Vad gäller undantaget i artikel 75.2 a i denna förordning framgår det emellertid av svaret på den första frågan att detta undantag endast är tillämpligt på domar som meddelats i stater som vid den tidpunkt då de meddelades redan var medlemmar i unionen. Så är emellertid inte fallet med de domar i fråga om underhållsskyldighet som är aktuella i det nationella målet, vilka meddelades den 14 februari 2003 i Polen, en stat som anslöt sig till unionen först den 1 maj 2004. Denna bestämmelse kan således inte ligga till grund för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat av sådana domar.

60 Undantaget i artikel 75.2 b i förordning nr 4/2009 avser domar som meddelats från och med den dag då denna förordning började tillämpas till följd av förfaranden som inletts före denna tidpunkt. Den framstår således inte heller som tillämplig i det nationella målet, eftersom, såsom framgår av punkt 35 i förevarande mål, de domar i fråga om underhållsskyldighet som är aktuella i det nationella målet meddelades före den dag då nämnda förordning trädde i kraft.

61 Såsom har påpekats i punkt 46 i förevarande dom framgår det dessutom av artikel 75.2 första stycket i förordning nr 4/2009 att detta stycke endast är tillämpligt under förutsättning att de domar som den avser omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 vad gäller erkännande och verkställighet.

62 Förordning nr 44/2001 trädde emellertid inte i kraft i Polen förrän den 1 maj 2004.

63 Av detta följer, såsom framgår av punkt 50 i förevarande dom, att de domar i fråga om underhållsskyldighet som är aktuella i det nationella målet inte omfattas av tillämpningsområdet för denna förordning och följaktligen, såsom framgår av punkt 60 i förevarande dom, inte heller av tillämpningsområdet för artikel 75.2 i förordning nr 4/2009.

64 Den omständigheten, som den polska regeringen har åberopat i sitt muntliga yttrande avseende artikel 66.2 a i förordning nr 44/2001, att Luganokonventionen trädde i kraft i Polen den 1 februari 2000 påverkar, såsom framgår av punkt 51 ovan, inte denna tolkning.

65 I artikel 75.3 i förordning nr 4/2009 anges att kapitel VII i samma förordning, avseende samarbete mellan centralmyndigheterna, ska tillämpas på ansökningar och framställningar som centralmyndigheten tar emot från och med den dag då förordningen börjar tillämpas.

66 I detta avseende finns det anledning att konstatera att skäl 31 i förordning nr 4/2009 framhåller lagstiftarens vilja att underlätta gränsöverskridande indrivning av underhållsbidrag genom att införa ett system för samarbete mellan centralmyndigheterna och bistå underhållsskyldiga och underhållsberättigade med att hävda sina rättigheter i en annan medlemsstat (dom av den 9 februari 2017, S., C-283/16, EU:C:2017:104, punkt 35).

67 Närmare bestämt ska dessa myndigheter, enligt artikel 51.1 i förordningen, vara behjälpliga i samband med ansökningar enligt artikel 56 i förordningen genom att vidarebefordra och ta emot sådana ansökningar samt genom att inleda eller underlätta inledandet av förfaranden vad gäller sådana ansökningar.

68 Enligt artikel 56.1 kan en underhållsberättigad som vill att underhåll ska drivas in enligt förordning nr 4/2009 göra flera typer av ansökningar, till exempel en ansökan om erkännande och/eller erkännande och verkställbarhetsförklaring av en dom, en ansökan om verkställighet av en dom som meddelats eller erkänts i den anmodade medlemsstaten, en ansökan om erhållande av en dom i den anmodade medlemsstaten, eller en ansökan om ändring av en dom. I ett sådant fall ska den underhållsberättigade, i enlighet med artikel 55 i förordningen, ställa ansökan till centralmyndigheten i den medlemsstat där vederbörande är bosatt. Denna myndighet är sedan skyldig att överlämna ansökan till centralmyndigheten i den anmodade medlemsstaten.

69 Den underhållsskyldig kan å sin sida och med stöd av artikel 56.2 i förordning nr 4/2009 ansöka om erkännande av en dom som leder till uppskjutande eller begränsning av verkställigheten av en tidigare dom, eller ansöka om ändring av en dom.

70 Det följer av de bestämmelser som nämns i punkterna 66–68 i förevarande dom, vilka återfinns i kapitel VII i förordning nr 4/2009, att centralmyndigheternas roll i detta avseende är begränsad till att bistå den underhållsberättigade eller den underhållsskyldige, som ansöker därom i syfte att vidarebefordra eller ta emot deras ansökningar eller att inleda förfaranden vad gäller sådana ansökningar enligt artikel 56 i denna förordning.

71 Nämnda bestämmelser rör däremot inte villkoren för erkännande eller verkställighet av domar i fråga om underhållsskyldighet, vilka uteslutande omfattas av kapitel IV i förordningen, som har rubriken ”Erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar”, till vilket det hänvisas i artikel 75.2 i förordningen och inte i artikel 75.3 däri.

72 Sådana domar i fråga om underhållsskyldighet som de som är aktuella i det nationella målet, vilka meddelats i en stat före denna stats anslutning till unionen och innan förordning nr 4/2009 trädde i kraft, kan följaktligen inte efter denna stats anslutning till unionen erkännas och verkställas i en annan medlemsstat med stöd av artikel 75.3 i denna förordning.

73 I detta avseende har domstolen redan slagit fast att en ansökan om bistånd hos centralmyndigheterna, i enlighet med bestämmelserna i kapitel VII i förordning nr 4/2009, utgör en rättighet och inte en skyldighet. En sådan ansökan är följaktligen fakultativ och ska endast göras om den underhållsberättigade önskar utnyttja möjligheten, exempelvis för att övervinna vissa särskilda svårigheter, såsom lokaliseringen av den underhållsskyldige (dom av den 9 februari 2017, S., C-283/16, EU:C:2017:104, punkt 40).

74 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 47 i sitt förslag till avgörande skulle den omständigheten, att erkännande och verkställighet av en dom som meddelats av en domstol i en stat före denna stats anslutning till unionen kan vara beroende av huruvida de olika val som den underhållsberättigade ges i kapitel VII för att verkställa en dom om underhållsskyldighet, har utnyttjats eller inte, leda till diskriminering mellan å ena sidan de underhållsberättigade som väljer att lämna in sin ansökan via centralmyndigheterna och å andra sidan de som beslutar sig för att direkt vända sig till de behöriga myndigheterna.

75 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande: Förordning nr 4/2009 ska tolkas så, att det inte enligt någon bestämmelse i denna förordning är möjligt att domar i fråga om underhållsskyldighet, som meddelats i en stat före denna stats anslutning till unionen och före den dag då denna förordning började tillämpas, kan erkännas och verkställas i en annan medlemsstat efter det att den förstnämnda staten anslöt sig till unionen.

**Rättegångskostnader**

76 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

1) **Artikel 75.2 a i rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet ska tolkas så, att den endast är tillämplig på domar som meddelats av nationella domstolar i medlemsstater som redan var medlemmar i Europeiska unionen vid den tidpunkt då dessa domar meddelades.**

2) **Förordning nr 4/2009 ska tolkas så, att det inte enligt någon bestämmelse i denna förordning är möjligt att domar i fråga om underhållsskyldighet, som meddelats i en stat före denna stats anslutning till unionen och före den dag då denna förordning började tillämpas, kan erkännas och verkställas i en annan medlemsstat efter det att den förstnämnda staten anslöt sig till unionen.**

Underskrifter